

Atnaujintos Dailės vidurinio ugdymo programos įgyvendinimo metodinė medžiaga

Pamokų scenarijai

*Parengė Irena Staknienė
Pastabas ir pasiūlymus teikė Romualda Zareckienė*

Ugdymo proceso organizavimas

Atnaujintos BP keičia pačią pamokų planavimo esmę: planuojame, ne „ką reikia išeiti“ (pamokų temas, raiškos ir pažinimo užduotis mokiniams), o „ką reikia pasiekti“ (kokių kompetencijų ir gebėjimų įgis mokiniai, kokias vertybines nuostatas jie išsiugdys). Ugdymo planavimas yra ir procesas, t. y. nuolat vykstanti kaita, todėl visi pamokų planai turi būti nuolat pergalvojami, atsižvelgiant į tai, kaip jie atitinka konkrečios klasės ugdymo tikslus ir gautus rezultatus. Taip pat, kaip ir Ilgalaikiai planai, pamokų planai gali būti koreguojami, – tai turėtų spręsti mokytojas, atsižvelgdamas į konkrečią klasės mokymosi situaciją.

Svarbus planavimo aspektas – integravimas. Iš anksto numatant dailės ugdomųjų veiklų ir kitų dalykų turinio integravimo aspektus, sumažinami mokymosi krūviai, pereinama prie integruoto dailės raiškos ir pažinimo proceso bei visuminio estetinio lavinimo. Integravimui reikėtų pasiruošti iš anksto: aptarti su konkrečioje klasėje dirbančiais kitų dalykų mokytojais, suderinti pamokų laiką, išsamiai aptarti užduotis, tinkamai organizuoti veiklas (integruojamų dalykų užduotis, vartojamas sąvokas, tyrinėjimo objektus). Tai galėtų būti numatoma pamokų ciklą ar atskirų pamokų planuose.

Pateikiamuose pamokų planų pavyzdžiuose nusakyta ugdomąją veiklą galime laikyti pamokos plano gairėmis. Mokytojas, rengdamasis pamokai, jas sukonkretina, numatydamas uždavinius (laukiamus rezultatus), veiklą, formuojamąjį vertinimą (grįžtamąjį ryšį), vertinimo būdus, refleksiją. Kadangi mokytojui nuolat tenka prisitaikyti prie kintančių sąlygų, pamokos planą sunku tiksliai užrašyti. Todėl jo rašiškos formos neturėtų būti reikalaujama. Mokytojas turėtų turėti planą galvoje, reikalui esant, – papasakoti, pagrįsti jo tinkamumą atsižvelgiant į reikalavimus šiuolaikinei pamokai, Bendrąją dailės programą, mokinių pasiekimų būklę, numatomą jų raidą, vertinimo kriterijus. Toks išankstinis planavimas turi leisti mokytojui visada – prieš pamoką, per pamoką – išlikti lanksčiam, kurti konkretų ir gyvą pamokos scenarijų.

Pamokų planų pavyzdžiai

Pateikti **pamokų scenarijai** yra dvejopi.

1 pavyzdys: tai - detalus pamokos planas, kuriame pagrindinis dėmesys yra skiriamas išsamiam mokytojo ir mokinių veiklos aprašymui. Šis planas padės mokytojui „iki smulkmenų“ sekti mokinių veiklas pamokoje ir koreguoti savo darbą. Jis skirtas mažą darbo patirtį turinčiam jaunam mokytojui. Žinoma, kad konkreči aplinka, situacija gali keisti tokią suplanuotą pamoką.

2 pavyzdys: šis pamokos scenarijus parengtas pagal Ukmergės Antano Smetonos gimnazijos dailės mokytojos ekspertės Romualdo Zareckienės individualius pamokų planus. Jame pateikiama pamokų scenarijų forma nors yra „siauresnė“ pagal apimtį, bet padedanti didesnę patirtį turinčiam mokytojui apmąstyti, suplanuoti pagrindines pamokos dalis, konkrečiau organizuoti mokinių veiklas.

1 pavyzdys. Ilgalaikio plano 11 (3 gimnazijos) klasei 4 ciklo „Kūrybiniai stiliai ir vaizdavimo būdai. Žmogus dailėje“ pirmosios pamokos scenarijus.

Ištrauka iš ilgalaikio plano

	Mokymosi ciklas	Mokymo(si) tikslai	Mokinių pasiekimai	Pastabos
4.	Kūrybiniai stiliai ir vaizdavimo būdai. Žmogus dailėje.	Išanalizavus įvairių epochų ir kūrybinių stilių dailės kūrinius, vaizduojančius žmones, aptarti jų menines ypatybes, pasirinkti vizualinę idėją ir savaip ją perkurti sekant pasirinkta stilistika arba siekti originalios raiškos.	1.1. Pasirinkti vizualinę idėją remiantis įvairiais šaltiniais (kultūros paveldu, asmeniniais išgyvenimais, aplinkos ir gyvenimo vaizdais, kt.). Užfiksuoti idėją, ieškoti jos raiškos variantų. 1.3. Naudotis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis, audiovizualinėmis ar medijų meno išraiškos priemonėmis. 2.2. Nusakyti keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, pagal kurias dailės ar architektūros kūrinių galima priskirti tam tikrai epochai, meno kryptims.	Ciklui skiriamos 6 pamokos. Atsiskaitymo forma: Kūrybinės užduoties atlikimas, pristatymas ir įsivertinimas.

Dailės pamokos organizavimo pavyzdys.

Pamokos tema	Žmogaus idėja dailėje. Kanoninio ir nekanoninio žmogaus vaizdavimo analizavimas ir palyginimas.
Pamokos uždaviniai	<ul style="list-style-type: none"> Analizuoti ir palyginti kanoninių kultūrų (sen. Rytų, Egipto, Graikijos, Bizantijos, viduramžių), nekanoninių stilių (renesanso, baroko) ir realistinės krypties dailininkų sukurtų žmogaus atvaizdų kaitą ir nurodyti pagrindinius realistinio ir sąlygiškojo vaizdavimo būdų skirtumus. Aptarti, kaip kanonas išreiškia epochos grožio idealą, visuomenės hierarchiją ir religinius įsitikinimus. Tyrinėti ir palyginti dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas.
Numatomas dailės, bendrųjų kompetencijų ir vertybinių nuostatų ugdymo rezultatas	<p><i>Dailės gebėjimų:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> remdamiesi aptartomis meninėmis ir kompozicinėmis dailės raiškos priemonėmis apibūdins ir palygins kanono ar meninio stiliaus svarbiausius meninius bruožus. <p><i>Mokymosi mokytis gebėjimų:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> gebės apibendrinti informaciją. <p><i>Vertybinių nuostatų:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> pažins ir gerbs kultūros paveldą.
Tarpdalykinės sąsajos	Istorija, tikyba, etika.

Ištekliai, meno kūrinių iliustracijos	Kompiuteris su interneto ryšiu, vaizdo medžiagos peržiūros įranga, meno albumai, dailės vadovėliai, Senųjų pasaulio kultūrų (Senovės Rytų, Egipto ir kt.), Antikos (Senovės Graikijos ir Romos), Bizantijos, viduramžių, renesanso, baroko dailininkų sukurtų portretų reprodukcijos, A3 formato popieriaus lapai darbui grupėmis, stori flomasteriai.
Siūloma veikla	<p>1. Pamoką tiktų pradėti pokalbiu, kuo ypatingas kiekvienas žmogus, kuo jis skiriasi nuo kitų. Fiksuokite lentoje mokinių samprotavimus. Tikėtina, kad mokiniai išsakys savo nuomonę, kad kiekvienas žmogus yra unikalus savo išvaizda, charakteriu, gabumais, stiliumi ir pan. Paklauskite, kaip tai galima būtų perteikti tradicinės ar šiuolaikinės dailės priemonėmis (nupiešti, nutapyti, nufotografuoti, sukurti skulptūrą ar objektą, aprašyti tekstu, sudėlioti kompoziciją iš žmogui priklausančių daiktų).</p> <p>2. Pasakykite mokiniams, kad per kitas šio ciklo dailės pamokas piešite savo klasės draugų portreto eskizus, ieškosite vizualinių idėjų ir kursite konkretaus žmogaus portretą arba portretinę kompoziciją, perteikiančią įsivaizduojamą žmogaus idealą. Gali būti atsakymų, kad vaizduoti žmogų labai sunku, kad mokiniai piešti nemoka. Tada paklauskite, ką mokiniai yra girdėję apie žmogaus vaizdavimo taisykles (kanonus), kurių laikymasis padėdavo (palengvindavo) kurti amžininkų atvaizdus. Žiūrėdami ir aptardami įvairiais istoriniais laikotarpiais sukurtus kūrinius, išsiaiškinkite, ką mokiniai žino apie žmogaus vaizdavimo kanoną.</p> <p>3. Mokiniai pasiskirsto į grupes po 2, 3 ar 4 mokinius ir rengia trumpą pristatymą apie pasirinktos kanoninės kultūros (sen. Rytų, Egipto, Graikijos, Bizantijos, viduramžių), nekanoninio stiliaus (renesanso, baroko) ar realistinės krypties dailininkų sukurtų žmogaus atvaizdų kaitą ir nurodo pagrindinius realistinio ir sąlygiškojo vaizdavimo būdų skirtumus, nagrinėjamo laikotarpio žmogaus vaizdavimo taisykles, vyraujančią madą ir grožio idealus. Dalomąją medžiagą (reprodukcijų rinkinius, dailės albumus, vadovėlius) ir užduotis paskirstykite taip, kad kiekviena grupė tyrinėtų skirtingo laikotarpio žmonių atvaizdus (darbui skirkite 10-15 min.). Tegul mokiniai A3 formato lapuose nupiešia eskizų ar schemų, užrašo svarbiausias išvadas.</p> <p>4. Mokinių grupelės matomoje vietoje išeksponuoja savo eskizus ir juos apibūdina, trumpai pristato draugams savo išvadas, paaiškina aptariamo laikotarpio žmogaus vaizdavimo taisykles.</p> <p>5. Apibendrinkite grupių pristatymus, aptarkite realistinio ir sąlygiško vaizdavimo būdo skirtumus. Priminkite, kad kitą pamoką mokiniai pieš savo klasės draugų portretų eskizus. Pamokai reikės A5 formato piešimo popieriaus, tušo, plunksnelių, flomasterių, pieštukų.</p>
Vertinimas	<p><i>Mokiniai:</i> geba apibendrinti informaciją ir tinkamai vartodami dailės sąvokas nusako keletą skiriamųjų bruožų, meno simbolių ar kitų meninių ypatybių, kurios leidžia spręsti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • koks yra kūrinio stilius, • vaizdavimo būdas, • kokius epochos grožio idealus atspindi.

2 pavyzdys. Ilgalaikio plano 11 (3 gimnazijos) klasei 1 ciklo „Tradicinės dailės ir šiuolaikinių vizualinių menų įvairovė“ 5 pamokų aprašai.

Tema – „Žmogus ir gamta“

3 (11) klasė

Tikslas – plėtoti mokinių šiuolaikinės vizualiosios išraiškos priemonių pažinimą ir estetinę nuovoką, kaip tą pačią kūrybinę idėją galima perteikti įvairiomis dailės priemonėmis.

Uždaviniai:

- Vertindami dailininkų kūrinius ir aptardami jų meninės išraiškos priemones, susipažintų su tradicinės dailės ir šiuolaikinių vizualinių menų kalbos panašumais ir skirtumais.
- Analizuodami asambliažų kūrėjų darbus ir eksperimentuodami, iš netradicinių raiškos medžiagų sukurtų asambliažą „Žmogus ir gamta“.
- Tyrinėdami ir interpretuodami vaizduojamosios dailės kūrinių menines idėjas, tradicinėmis dailės raiškos priemonėmis sukurtų savitą kompoziciją ta pačia tema.

I etapas (1 pamoka):

1. Stebėdami, analizuodami dailės kūrinius, nustato, kuriuos kūrinius galima būtų priskirti tradicinės, o kuriuos – netradicinei dailei, aptaria jų panašumus ir skirtumus.
2. Išsiaiškina taikytų technikų ir naudotų medžiagų įvairovę, kūrimo etapus.
3. Aptaria būsimos kompozicijos temą, išsiaiškina asambliažo kūrimo etapus, kokių medžiagų reikės.
4. Pasirenka bendraautorių, eskizuoja.
5. Apgalvoja, susitaria, kokias medžiagas naudos ir kaip jas jungs savo kūrinyje, kokiais etapais kurs, pasidalina darbus.
6. Refleksija.

II etapas (2 pamokos). Mokiniai kuria grupėse po du.:

1 pamoka:

1. Prisimena, kaip kuriami asambliažai, mokytojas fiksuoja mokinių mintis (užrašo jas lentoje).
2. Iš savo atsineštų daiktų mokiniai kuria asambliažus.

2 pamoka:

1. Iš savo atsineštų daiktų mokiniai toliau kuria asambliažus, diskutuoja, tariasi, bendradarbiauja.
2. Užbaigia kūrybos procesą.

3. Skiriamas namų darbas: pasidomėti, kokios yra tradicinės vaizduojamosios dailės raiškos priemonės. Atsinešti norimo formato popieriaus lapą, priemones pasirinktai tradicinės dailės raiškai. Sukurti keletą eskizų tema „Žmogus ir gamta“.

III etapas (1 pamoka). Mokiniai kuria individualiai:

1. Pasirinkę tradicinės dailės raiškos priemones ir remdamiesi savo eskizais (atrastomis idėjomis), individualiai kuria kompoziciją ta pačia tema, kaip ir asambliažą.
2. Skiriamas namų darbas: užbaigti kurti kompoziciją.

V etapas (1 pamoka):

1. Mokiniai išdėlioja savo sukurtus darbus ant suolų ar grindų dailės kabinete.
2. Vienas mokinys (savanoris) fotografuoja visus mokinių darbus.
3. Mokiniai savo darbus vertina pagal mokytojo paruoštas įsivertinimo lenteles, po to jas atiduoda mokytojui. Mokytoja surašo pažymius į el. dienyną.
4. Refleksija. Mokytoja(s) pasiūlo kiekvienam mokiniui pasakyti po vieną žodį, ko išmoko atlikdamas šiuos darbus. Mokytoja(s) užrašo šiuos žodžius lentoje ir apibendrina mokinių veiklą.

Reikšminiai žodžiai: *tradicinė dailė, šiuolaikinis menas, asambliažas, kompozicija, reljefas, tapyba, grafika, skulptūra, linija, spalva, forma, panaudoti daiktai, sutvirtinimo medžiagos, pagrindas, fonas, konstrukcija.*

Pasiekimai:

- Suvoks, kad pasirinkta idėja gali būti perteikta įvairiais raiškos būdais, tradicinėmis vaizduojamosios dailės ir šiuolaikinės dailės priemonėmis (1.1.).
- Rinksis ir taikys tradicines ar mišriąsias dailės technikas, naudosis grafinėmis, spalvinėmis, erdvinėmis raiškos priemonėmis (1.2., 1.3.).
- Pristatys savo kūrybos rezultatą, nusakys kūrimo eigą (1.4).
- Palygins praeities ir dabarties dailės kūrinius pagal jų meninės kalbos ypatumus, perteikiamas idėjas (2.1.).